

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

เศรษฐศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง

ดร.ขวัญภา สุขคร บธ.บ., ศ.ม., กจ.ด.

กุสุมาวดี ชัยชูโชติ ศ.บ., ศ.ม.

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ ศ.บ., ศ.ม., ศษ.ด.

ผศ.ธีระพล ศิริบุษพา วท.บ., วท.ม.

จิราลักษณ์ ภู่วัฒนวงศ์ ศ.บ., ค.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล วท.บ., วท.ม.

นฤชภรณ์ กมลนฤเมธ ศศ.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

216–220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371–2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

เศรษฐศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่

ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

ดร.ขวัญภา สุขคร

กุสุมาวดี ชัยชูโชติ

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์

ผศ.ธีระพล คีระบุชา

จิราลักษณ์ ภูภัทรพงศ์

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล

นฤชภรณ์ กมลนฤเมธ

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2567

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 20,000 เล่ม

ISBN 978-974-18-7845-1

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรจชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **เศรษฐศาสตร์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6 เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **เศรษฐศาสตร์** เล่มนี้ยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **เศรษฐศาสตร์** เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **เศรษฐศาสตร์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6 เล่มนี้ได้ออกแบบให้มียอดประกอบ ดังนี้

1 ตัวชี้วัดช่วงชั้น

ระบุเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ 04010/ว 1543) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า

2 สารการเรียนรู้

เป็นหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่นักเรียนจะได้เรียนรู้

3 ประโยชน์จากการเรียนรู้

บอกประโยชน์ที่นักเรียนจะได้จากการเรียนรู้

4 คำถามนำ

เป็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

5 เนื้อหา

นำเสนอเนื้อหาตามหลักสูตร เนื้อหาบางเรื่องอาจนำเสนอโดยใช้ภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนที่แผนที่ความคิด เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้ และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ เช่น

5.1 คำสำคัญ พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้าต่างจากตัวพื้นแทรกออยู่ในเนื้อหา

5.2 เรื่องน่ารู้ เป็นความรู้เพิ่มเติมที่นักเรียนควรรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียน

5.3 แหล่งสืบค้นความรู้ เป็นแหล่งความรู้ รวมทั้งเว็บไซต์สำหรับสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

6 กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมที่กำหนดให้ทำเมื่อจบเนื้อหาที่แบ่งให้เหมาะสมสำหรับการเรียนแต่ละครั้ง เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สอดคล้องในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

7 บทสรุป

สรุปเนื้อหาสำคัญ โดยจัดทำเป็นความเรียง เพื่อให้นักเรียนใช้ทบทวนความรู้

8 กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

เป็นกิจกรรมให้นักเรียนทำเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน

9 โครงการ

เป็นข้อเสนอแนะให้นักเรียนปฏิบัติโครงการ โดยเสนอแนะหัวข้อโครงการและแนวทางการปฏิบัติโครงการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นของหน่วยการเรียนรู้ นั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

10 การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

เป็นตัวอย่างสถานการณ์การนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

11 คำถามทบทวน

เป็นคำถามเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้

12 หายเล่ม ประกอบด้วย

12.1 บรรณานุกรม เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน

12.2 อภิธานศัพท์ เป็นการนำคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหา มาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ระบบเศรษฐกิจ

1

1. ระบบเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน 2
2. การกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ 9

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สหกรณ์

29

1. หลักการสหกรณ์ 30
2. สหกรณ์ในประเทศไทย 34
3. สหกรณ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและประเทศ 42
4. เศรษฐกิจในชุมชน 43

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียง

49

1. เศรษฐกิจพอเพียง 50
2. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต 55
3. การพัฒนาประเทศไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 58

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเงินและการคลัง

73

1. นโยบายการเงิน 74
2. นโยบายการคลัง 77
3. ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข 84
4. ตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 88

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

91

1. การค้าระหว่างประเทศ 92
2. การลงทุนระหว่างประเทศ 101
3. การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ 103
4. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 107

บรรณานุกรม

131

อภิธานศัพท์

132

ระบบเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ (ส 3.1 ม. 4-6/1)

สาระการเรียนรู้

1. ระบบเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน
2. การกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ

ประโยชน์จากการเรียนรู้

- นำความรู้เกี่ยวกับการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำถามนำ

1. ระบบเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างไร
2. นอกจากการซื้อขายในตลาดแล้ว ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถติดต่อซื้อขายกันทางใดได้อีกบ้าง

ระบบเศรษฐกิจเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แต่ละสังคมยอมรับร่วมกัน ในการนำมาใช้จัดสรรทรัพยากรที่มีความขาดแคลนในการผลิต การแลกเปลี่ยน และการบริโภค เนื่องจากแต่ละประเทศมีวัฒนธรรม จารีตประเพณี กฎหมาย และระบบการปกครองแตกต่างกัน ระบบเศรษฐกิจที่เลือกใช้อย่อมแตกต่างกันด้วย

1. ระบบเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน

1.1 ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ (economic system) หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมที่เป็นกลไกการจัดการ เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ ปัญหาความขาดแคลน และปัญหาการเลือกหรือผู้ที่จะมีบทบาทการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยก่อให้เกิดการควบคุมดูแลให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปตามทิศทางที่สังคมต้องการ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการผลิตว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ผลิตเพื่อใคร การบริโภค การลงทุน การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ฯลฯ

1.2 รูปแบบของระบบเศรษฐกิจ

การที่ประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกันในด้านการปกครอง สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ ทำให้มีระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสภาพสังคมในประเทศนั้น ๆ ระบบเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบผสม

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (capitalism)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอาจเรียกว่า ระบบทุนนิยม หรือระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ ในระบบทุนนิยมเอกชนสามารถใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี โดยที่รัฐไม่เข้ามาแทรกแซงการทำงาน ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะขับเคลื่อนโดยการแข่งขันภายใต้กลไกตลาดและมีกำไรเป็นแรงจูงใจให้ผลิตสินค้าและบริการ โดยเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

ลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สรุปได้ดังนี้

1. กรรมสิทธิ์ เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ทำมาได้ตามกฎหมาย โดยหน่วยผลิตมีอิสระที่จะซื้อและใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตในการผลิตตามเงินทุนที่มีอยู่ ส่วนเจ้าของ

ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ที่ดิน แรงงาน มีอิสระที่จะนำปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่ไปใช้ในกิจกรรมการผลิตที่พอใจ เช่น ให้เช่าที่ดิน เป็นลูกจ้างในโรงงาน

2. เสรีภาพ เอกชนมีเสรีภาพในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการ โดยรัฐไม่เข้าไปแทรกแซง เช่น ไม่ควบคุมการผลิต ไม่ควบคุมราคาและการจำหน่ายสินค้า รัฐจะทำหน้าที่เฉพาะการป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน การรักษาความยุติธรรม และการดำเนินงานบางอย่างที่เอกชนไม่สามารถทำได้เท่านั้น

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เอกชนมีเสรีภาพในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการ

3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจ

ที่ปล่อยให้การแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่า จะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร เป็นไปตามกลไกราคาและตลาด โดยผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ต้องการได้ภายใต้รายได้ที่มีอยู่ ขณะที่ผู้ผลิตมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

4. การแข่งขัน ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเชื่อว่าการแข่งขันทางเศรษฐกิจเป็นวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งช่วยควบคุมปริมาณและคุณภาพของสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เนื่องจากทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ถ้ามีผู้ผลิตรายใดหรือกลุ่มใดผลิตแล้วได้กำไรสูงหรือคิดจะผูกขาดเพื่อหวังกำไรเกินปกติ ผู้ผลิตรายใหม่ ๆ ก็จะเข้ามาแข่งขันด้วย และเมื่อมีผู้ผลิตหลายราย ปริมาณสินค้าในตลาดย่อมมีมากขึ้นราคาสินค้าก็จะลดลง ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภค

ข้อดีและข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สรุปได้ดังนี้

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

1. เอกชนสามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเปิดโอกาสให้เอกชนหรือประชาชนประกอบธุรกิจและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตได้ โดยรัฐไม่มีมาตรการบีบบังคับหรือมีการเข้าไปแทรกแซงน้อยที่สุด
2. มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้โอกาสผู้ประกอบการดำเนินการได้โดยเสรี ทำให้เกิดการแข่งขันและผลักดันให้มีการพัฒนาการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบทุนนิยมจึงทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

1. เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ความแตกต่างของความรู้ความสามารถ โอกาสทางสังคม และทรัพย์สิน ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างรายได้และการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม โดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีโอกาสแสวงหารายได้ที่สูง หรือผู้ที่มีทรัพย์สินมากและมีรายได้สูงย่อมมีโอกาสออมเงินและลงทุนในทรัพย์สินมากกว่า
2. มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและมีการผูกขาด ระบบทุนนิยมที่ส่งเสริมการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโดยให้เสรีภาพในการใช้ทรัพยากร ทำให้เอกชนใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ใช้น้ำมันเชื้อเพลิงอย่างฟุ่มเฟือย สร้างมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การส่งเสริมการผลิตยังทำให้ผู้ประกอบการขนาดใหญ่เข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดจากกิจการขนาดเล็กและอาจนำไปสู่การผูกขาด

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (socialism)

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่เป็นของส่วนรวมหรือรัฐ เอกชนไม่มีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลางหรือรัฐ ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมี 2 แบบ คือ ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมแบบบังคับหรือระบบคอมมิวนิสต์และระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย

● ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมแบบบังคับหรือระบบคอมมิวนิสต์ (communism)

หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รัฐเป็นผู้ปกครองและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทุกชนิด รวมทั้งเป็นผู้ผูกขาดการจัดสรรทรัพยากรการผลิต จนถึงการจัดสรรรายได้หรือผลประโยชน์ไปสู่ประชาชน เอกชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านั้น เสรีภาพในการเลือกของประชาชนถูกจำกัด สิ่งที่ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์อ้างถึงก็คือ การพยายามจัดการเพื่อสวัสดิการของประชาชนโดยใช้การวางแผนจากส่วนกลาง

ลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ สรุปได้ดังนี้

1. **กรรมสิทธิ์** รัฐจะเข้าควบคุมและดำเนินการในกิจการทั้งหมดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศ เช่น การธนาคาร การสื่อสาร และโทรคมนาคม อุตสาหกรรม สาธารณูปโภค โดยที่เอกชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิต แต่อาจได้รับมอบหมายในการผลิต
2. **เสรีภาพ** เอกชนและประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเลือก ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการบริโภค โดยต้องผลิตเฉพาะสินค้าที่สั่งให้ผลิตและบริโภคเฉพาะสินค้าที่มีให้บริโภคเท่านั้น

3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ใช้การวางแผนจากส่วนกลางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่มีกลไกราคา ไม่มีตลาด และทุกอย่างต้องมาจากรัฐหรือส่วนกลางที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการจัดสรรทรัพยากรและการผลิต

4. การแข่งขัน ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ไม่มีการแข่งขัน เนื่องจากกิจการทุกอย่างดำเนินการโดยรัฐ ประชาชนต้องปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐหรือส่วนกลางกำหนดเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ สรุปได้ดังนี้

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์

1. ลดความแตกต่างระหว่างรายได้ รัฐเข้าควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อลดปัญหาการครอบครองทรัพย์สิน จึงทำให้การกระจายรายได้เกิดความเป็นธรรม
2. ประชาชนได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเพียงพอ ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ต้องการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของประชาชนในด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐจึงเข้าควบคุมกิจการที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์

1. ขาดเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์เชื่อว่า การปล่อยให้ประชาชนมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจจะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบจากคนที่มีโอกาสมากกว่า รัฐจึงต้องเข้ามาควบคุมและดำเนินการ
2. ขาดแรงจูงใจในการทำงาน การขาดเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนขาดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ และไม่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาตนเองหรือสังคมให้ก้าวหน้า

● **ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย (democratic socialism)** หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รัฐเป็นเจ้าของหรือเข้าดำเนินการในอุตสาหกรรมหลักหรืออุตสาหกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม โดยมีกรรมสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยใช้การวางแผนจากส่วนกลางในกิจการที่รัฐเข้าดำเนินการโดยยึดความพอใจสูงสุดของประชาชนมากกว่าผลกำไร

ลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย สรุปได้ดังนี้

1. **กรรมสิทธิ์** เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิตบางอย่าง เช่น ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพในกิจการขนาดเล็ก
2. **เสรีภาพ** เอกชนมีเสรีภาพในการผลิตสินค้าบางชนิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ และประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าและบริการบางชนิด

3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจใช้การวางแผนจากส่วนกลาง และกลไกราคา โดยทั่วไปแล้วการผลิตและการบริโภคขึ้นอยู่กับส่วนกลาง ยกเว้นบางธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ รัฐอนุญาตให้เอกชนดำเนินการได้

4. การแข่งขัน ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยมีการแข่งขันในการผลิตสินค้าบางชนิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ แต่ถ้าเป็นการผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ รัฐจะเข้าไปควบคุมหรือกำหนดราคาสินค้าชนิดนั้น

ข้อดีและข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย สรุปได้ดังนี้

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย

1. เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม การที่รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่สำคัญและเข้าดำเนินการในอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้การกระจายรายได้เกิดความเป็นธรรม
2. ประชาชนได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเพียงพอ ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยมีอุดมการณ์ที่จะกระจายความกินดีอยู่ดีไปสู่ประชาชน จึงจัดให้มีโครงการรัฐสวัสดิการเพื่อให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคม

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย

1. ขาดแรงจูงใจในการทำงาน กิจกรรมบางอย่างเมื่อโอนมาเป็นของรัฐแล้วอาจดำเนินการได้ไม่ดีเมื่อเทียบกับการให้เอกชนทำ เนื่องจากโครงสร้างของระบบบริหารของรัฐบางอย่างไม่เอื้ออำนวย ผู้ดำเนินการที่ไม่ได้เป็นเจ้าของจึงขาดแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาให้กิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ไม่มีเสรีภาพในการทำงาน การยึดหรือโอนกิจการทางเศรษฐกิจมาเป็นของรัฐถือเป็นการทำลายเสรีภาพในการประกอบอาชีพ
3. จัดเก็บภาษีในอัตราสูง สวัสดิการของรัฐจัดสร้างจากเงินงบประมาณที่มาจากการจัดเก็บภาษี การได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเพียงพอทำให้รัฐต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงทำให้ประชาชนเสียภาษีในอัตราสูง

ทำเรื่องเป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รัฐจึงต้องเข้ามาควบคุมและดำเนินการเอง

ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (mixed economy)

ระบบเศรษฐกิจแบบผสม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่งซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม กิจกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่างเป็นการดำเนินงานโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีอิสระในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันกิจการบางอย่างจะดำเนินการและตัดสินใจโดยภาครัฐ

ส่วนที่เป็นแบบทุนนิยม

- เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินบางอย่าง เช่น เงินทุนในการประกอบอาชีพ
- ธุรกิจที่เอกชนเป็นผู้ประกอบการมีลักษณะเสรีนิยม คือ มีการแข่งขันในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิต การจำหน่าย
- ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ
- การดำเนินงานใช้กลไกราคาหรือระบบราคาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ

ส่วนที่เป็นแบบสังคมนิยม

- รัฐควบคุมหรือดำเนินการในธุรกิจที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน
- รัฐเข้ามาดำเนินการเนื่องจากหาเอกชนลงทุนเองได้ยาก เสี่ยงต่อการขาดทุนแต่จำเป็นต้องมี เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ไฟฟ้า ประปา
- รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับธุรกิจเอกชน เพราะต้องการจัดปัญหาการผูกขาดหรือการเอารัดเอาเปรียบ

กลไกการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบผสม คือ กลไกราคาหรือระบบราคาควบคุมไปกับการขึ้นนำของภาครัฐ เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการใช้กลไกราคา การจัดสรรทรัพยากรใช้ระบบการแข่งขัน การไฟฟ้าใช้วิธีการควบคุมหรือการแทรกแซงโดยรัฐ

ลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบผสม สรุปได้ดังนี้

1. **กรรมสิทธิ์** เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตนเองหามาได้ รัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค และการจำหน่ายสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภค ซึ่งรัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ
2. **เสรีภาพ** รัฐให้เอกชนเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการ แต่กิจการบางอย่างรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง เช่น กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การป้องกันประเทศ
3. **กิจกรรมทางเศรษฐกิจ** ระบบเศรษฐกิจแบบผสมใช้กลไกราคาในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ในส่วนของสินค้าและบริการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน รัฐมีอำนาจเข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชน เพื่อกำหนดราคาให้มีเสถียรภาพและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค

4. การแข่งขัน ธุรกิจบางอย่างที่เอกชนเป็นผู้ประกอบการมีการแข่งขันในการดำเนินการเพื่อการค้า เช่น การผลิต การโฆษณา การจัดจำหน่าย เพื่อสร้างความพอใจให้กับผู้บริโภค
ข้อดีและข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบผสม สรุปได้ดังนี้

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบผสม

1. การกระจายรายได้และการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างทั่วถึง
2. ผู้ใช้แรงงานได้รับอัตราค่าจ้างตามความรู้ความสามารถของตนเอง
3. เอกชนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น
4. การแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการทำให้สินค้าและบริการมีคุณภาพ ราคาเหมาะสม ช่วยให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกซื้อสินค้าและบริการได้มากขึ้น

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบผสม

1. รัฐไม่สามารถสั่งการแบบรวบรัดได้ตามภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
2. การวางแผนจากรัฐหรือส่วนกลางเพื่อให้เอกชนปฏิบัติตามเป็นไปได้ยาก
3. รัฐใช้อำนาจในการกำหนดนโยบายทำให้ภาคเอกชนขาดความมั่นใจในการลงทุน
4. การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือกิจการขนาดใหญ่โดยรัฐมักขาดประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับการดำเนินงานของเอกชน

ประเทศไทยใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่การประกอบกิจการทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นของเอกชน ขณะเดียวกัน รัฐก็ประกอบกิจการทางเศรษฐกิจบางอย่าง เช่น ไฟฟ้า ประปา รถไฟฟ้า เรือ องค์การเภสัชกรรม ธนาคารออมสิน ซึ่งกิจการที่รัฐเข้าไปดำเนินการเรียกว่า **รัฐวิสาหกิจ**

ระบบเศรษฐกิจแบบผสมมีการนำมาใช้ในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ ประเทศต่าง ๆ จะใช้ระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไปตามลักษณะการปกครอง สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ การให้ความสำคัญกับรัฐหรือเอกชนจึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและนโยบายทางการเมืองของประเทศเป็นสำคัญ

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน สรุปสาระสำคัญในรูปแบบใบความรู้ แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

2. การกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ

2.1 ตลาด

ตลาดโดยทั่วไป หมายถึง สถานที่หรือศูนย์กลางการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ เช่น ตลาดนัด ตลาดสด ตลาดกลางสินค้าเกษตร

ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมการตกลงซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยไม่คำนึงว่าจะต้องใช้สถานที่ใด ๆ เพราะการซื้อขายอาจติดต่อสั่งซื้อทางโทรศัพท์ เว็บไซต์ ร้านค้าออนไลน์ โดยผู้ซื้อและผู้ขายไม่จำเป็นต้องพบปะกันโดยตรง

หน้าที่สำคัญของตลาด คือ ขายสินค้าและบริการ ซื้อหรือจัดหาสินค้า เก็บรักษาสินค้า และขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่ตลาดและผู้บริโภค

ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งตามโครงสร้างและพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

1. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (perfect competition) มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) ผู้ซื้อและผู้ขายมีจำนวนมาก ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก ราคาของสินค้าถูกกำหนดขึ้นโดยอุปสงค์และอุปทาน

ทุเรียนเป็นสินค้าในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

2) สินค้ามีลักษณะเหมือนกันมาก สินค้าในตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะและคุณภาพเหมือนกันจนแทบไม่เห็นความแตกต่าง สินค้าในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ผัก ผลไม้

3) ผู้ผลิตสามารถเลิกกิจการได้โดยง่ายและผู้ผลิตรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ง่าย การเข้าออก

ตลาดเป็นไปโดยเสรี หากผู้ผลิตเห็นว่าปริมาณสินค้าในตลาดมีมาก ทำให้ราคาถูกและมีกำไรน้อย ผู้ผลิตจะหยุดผลิตหรือเลิกกิจการไป แต่ถ้าสินค้าในตลาดมีปริมาณน้อย ราคาสินค้าสูงและทำกำไรได้มาก ผู้ผลิตรายใหม่ก็จะเข้ามาทำการผลิตแข่งขันกับผู้ผลิตรายเดิม

4) สินค้าและปัจจัยการผลิตสามารถโยกย้ายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ได้เต็มที่ การขนส่งสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคทำได้สะดวกและรวดเร็ว ขณะเดียวกัน การโยกย้ายปัจจัยการผลิตเพื่อนำไปผลิตสินค้าก็สามารถทำได้โดยสะดวก (ยกเว้นปัจจัยการผลิตประเภทที่ดิน) และมีค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก จึงทำให้สินค้าและปัจจัยการผลิตในแต่ละภูมิภาคมีราคาไม่ต่างกันมาก

5) ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดเป็นที่เปิดเผยทั่วไป ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถรับรู้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า เช่น คุณภาพ ราคา

2. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (imperfect competition) แบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่

ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (monopolistic competition)

- มีลักษณะคล้ายกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ คือ มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก และผู้ผลิตรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย สินค้าที่เสนอขายเป็นสินค้าที่ผู้ขายพยายามทำให้มีลักษณะแตกต่างกันทางด้านกายภาพ คุณภาพ หรือบรรจุภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคมีความนิยมในสินค้าหรือบริการของผู้ขายรายใดรายหนึ่งเป็นพิเศษ
- ตัวอย่างของตลาด เช่น ตลาดผงซักฟอก ตลาดสบู่ ตลาดยาสีฟัน ตลาดยาสระผม

ตลาดผู้ขายน้อยราย (oligopoly)

- มีผู้ผลิตหรือผู้ขายเพียงไม่กี่ราย สินค้าของผู้ผลิตแต่ละรายมีส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับปริมาณทั้งหมดของตลาด
- ผู้ขายจะไม่ใช้ราคาเป็นเครื่องมือในการแข่งขัน เนื่องจากจะได้รับการตอบโต้ทางด้านราคาจากคู่แข่ง จึงใช้วิธีอื่น เช่น บรรจุภัณฑ์ คุณภาพ การโฆษณา
- ผู้ขายในกลุ่มอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งอาจรวมตัวกันในลักษณะของกลุ่มผู้ผูกขาดเพื่อครอบงำตลาด (cartel) ในด้านราคา ปริมาณการผลิต และจำกัดการแข่งขันระหว่างสมาชิก
- ตัวอย่างของตลาด เช่น ตลาดน้ำอัดลม ตลาดปูนซีเมนต์ ตลาดรถยนต์

ตลาดผูกขาด (monopoly)

- มีผู้ผลิตหรือผู้ขายเพียงรายเดียว
- การผูกขาดอาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้
 1. กฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการแต่เพียงรายเดียว เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร รถไฟ รถไฟฟ้า
 2. ได้สัมปทานจากรัฐบาลในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง
 3. เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตแต่เพียงผู้เดียว
 4. เป็นการลงทุนขนาดใหญ่จึงเป็นอุปสรรคปิดกั้นคู่แข่งไม่ให้เข้ามาในกิจการนั้น ๆ

รถไฟไฟฟ้าเป็นการลงทุนในตลาดผูกขาดเนื่องจากใช้เงินลงทุนสูง

ตารางแสดงข้อดีและข้อเสียของตลาดประเภทต่าง ๆ

ประเภทของตลาด	ข้อดี	ข้อเสีย
ตลาดแข่งขันสมบูรณ์	ราคาสินค้าถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด ผู้บริโภคมีทางเลือกในการซื้อสินค้าและบริการ	มีการกำหนดราคาตลาดชัดเจน แม้การผลิตจะมีต้นทุนสูง แต่ผู้ขายไม่สามารถตั้งราคาสูงกว่าตลาดได้
ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด	การแข่งขันทำให้สินค้าและบริการมีคุณภาพ และมีให้เลือกหลากหลายยี่ห้อ	การแข่งขันทำให้ผู้ขายมีต้นทุนการผลิตสูง และท้ายที่สุดจะบวกรวมเข้ากับราคาสินค้าและบริการ
ตลาดผู้ขายน้อยราย	ผู้ขายหลีกเลี่ยงการใช้ราคาเป็นเครื่องมือในการแข่งขัน สินค้าหรือบริการของผู้ขายแต่ละรายจึงมีราคาไม่ต่างกันมาก	ผู้ขายมีอำนาจทางตลาดสูง อาจกำหนดปริมาณการผลิตเพื่อกดดันราคาสินค้าในตลาดให้สูงขึ้น
ตลาดผูกขาด	กรณีของสินค้าและบริการที่ใช้เงินลงทุนสูง รัฐมักเข้ามาควบคุมราคา	การผูกขาดมากอาจทำให้สินค้าและบริการไม่มีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคไม่มีตัวเลือกในการบริโภค

2.2 การกำหนดราคา

ระบบเศรษฐกิจแต่ละระบบมีความแตกต่างกัน วิธีการจัดสรรทรัพยากรในแต่ละระบบจึงแตกต่างกันไปตามแนวคิดและหลักการของระบบเศรษฐกิจนั้น ๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมใช้วิธีการวางแผนจากส่วนกลางเป็นกลไกในการควบคุม ระบบเศรษฐกิจแบบผสมอาศัยกลไกราคาควบคุมไปกับการชี้นำของภาครัฐ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผู้ซื้อและผู้ขายมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่ายสินค้าและบริการโดยมีราคาเป็นเครื่องต่อรองระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **อุปสงค์และอุปทาน**

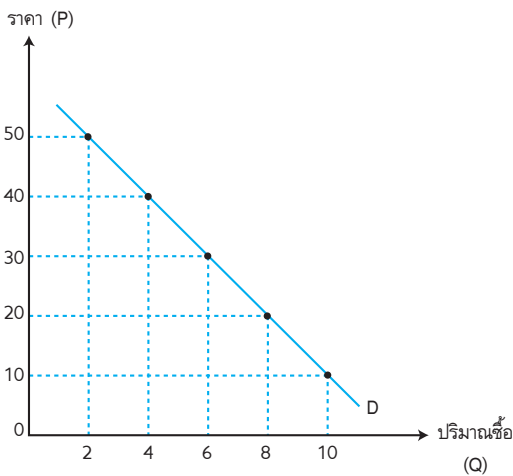
อุปสงค์ (demand)

อุปสงค์ หมายถึง ปริมาณของสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคมีความต้องการที่จะซื้อ และมีอำนาจที่จะซื้อสินค้าและบริการนั้น ณ ระดับราคาต่าง ๆ กัน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

กฎของอุปสงค์ คือ กฎที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคต้องการซื้อและมีอำนาจที่จะซื้อ กับระดับราคาของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น ๆ กล่าวคือ ปริมาณซื้อของสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งจะแปรผกผันกับระดับราคาของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น โดยให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ดังนั้น

- เมื่อราคาสินค้าลดลง ผู้บริโภคจะซื้อสินค้านั้นในปริมาณที่มากขึ้น
- หากราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้บริโภคจะซื้อสินค้านั้นในปริมาณที่น้อยลง

โดยทั่วไปอุปสงค์หรือความต้องการของบุคคลนั้นอาจได้รับการตอบสนองหรือไม่ได้รับก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถและกำลังซื้อของแต่ละบุคคล เช่น นายก้องต้องการซื้อรถยนต์แต่ไม่มีเงินซื้อ ก็จะเป็นเพียงความต้องการที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ แต่ถ้านายก้องมีเงินซื้อรถยนต์ตามที่ต้องการ ถือว่าเป็นความต้องการที่แท้จริง ในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า *อุปสงค์* โดยเป็นความต้องการที่มีความสามารถในการซื้อด้วย

เส้นแสดงอุปสงค์ที่มีต่อสินค้า

กฎของอุปสงค์ได้รับการพิสูจน์ด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดสินค้าและบริการชนิดต่าง ๆ โดยพบว่าเมื่อผู้ขายลดราคาสินค้าใด ผู้บริโภคจะซื้อสินค้านั้นมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผู้ขายขึ้นราคาสินค้าชนิดใด ผู้บริโภคจะซื้อสินค้านั้นน้อยลง และซื้อสินค้าอื่นที่มีราคาต่ำกว่ามาทดแทน

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ มีดังนี้

1. **ราคาของสินค้าและบริการ** ราคาคือปัจจัยสำคัญในการกำหนดปริมาณอุปสงค์ เมื่อราคาสินค้าชนิดใดลดลง ผู้บริโภคจะซื้อสินค้านั้นมากขึ้น และหากราคาสินค้าชนิดใดสูงขึ้น ผู้บริโภคจะซื้อสินค้านั้นน้อยลง

2. **รายได้ของผู้บริโภค** ปกติผู้ที่มีรายได้น้อยมักซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมีรายได้มากขึ้นความต้องการสินค้าและบริการอื่น ๆ ก็จะเพิ่มตามไปด้วย เช่น ซื้อนาฬิกาเพิ่มอีก 1 เรือน ซื้อรองเท้าเพิ่มอีก 1 คู่

3. รสนิยมของผู้บริโภค รสนิยมเป็นความนิยมชมชอบหรือความพอใจเพียงชั่วขณะหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบต่อความต้องการสินค้าและบริการมาก เช่น ถ้าโทรศัพท์เคลื่อนที่ยี่ห้อ A เป็นที่นิยม ความต้องการโทรศัพท์เคลื่อนที่ยี่ห้อ A ก็จะมีมาก ผู้ผลิตจึงมักทุ่มเงินในการโฆษณาเพื่อให้มีผลต่อรสนิยมของผู้บริโภค

4. ราคาสินค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าชนิดหนึ่งอาจมีผลต่อความต้องการสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่กับว่าสินค้าชนิดนั้นใช้ทดแทนกันได้หรือเป็นสินค้าที่ต้องใช้ร่วมกัน

- สินค้าที่ใช้ทดแทนกัน เมื่อสินค้าชนิดหนึ่งมีราคาสูงขึ้น จะทำให้ความต้องการสินค้าอีกชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น เช่น ถ้าเนื้อไก่มีราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคก็อาจลดการซื้อเนื้อไก่ลงและเปลี่ยนไปซื้อเนื้อปลาแทน ทำให้ปริมาณเนื้อปลาที่ขายได้มีจำนวนเพิ่มขึ้น

- สินค้าที่ต้องใช้ร่วมกัน เมื่อสินค้าชนิดหนึ่งมีราคาสูงขึ้น จะทำให้ปริมาณขายของสินค้าอีกชนิดหนึ่งลดลง เช่น กาแฟกับน้ำตาลทราย เมื่อบาราคาน้ำตาลทรายสูงขึ้นก็จะมีผู้ซื้อน้อยลง ทำให้ความต้องการของกาแฟลดลงด้วย

5. ฤดูกาล สภาพของดินฟ้าอากาศในแต่ละฤดูกาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ เช่น ในฤดูหนาวความต้องการเสื้อกันหนาวจะมีมากกว่าฤดูร้อน แต่ในฤดูร้อนความต้องการพัดลมและเครื่องปรับอากาศจะเพิ่มขึ้น

6. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การคาดการณ์ของผู้บริโภค จำนวนสมาชิกในครอบครัว อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ คุณภาพของสินค้าและบริการ ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ

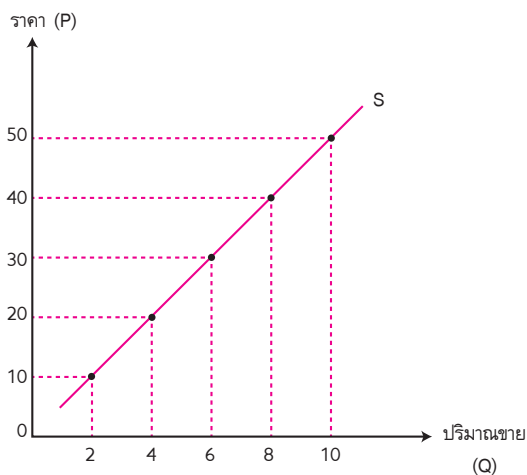
ปัจจุบันช่องทางการจัดจำหน่าย
มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ
ของผู้บริโภคมาก

อุปทาน (supply)

อุปทาน หมายถึง ปริมาณของสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายยินดีผลิตหรือเสนอขาย และมีความสามารถที่จะขายสินค้าและบริการนั้นได้ ณ ระดับราคาต่าง ๆ กัน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

กฎของอุปทาน คือ กฎที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสินค้าหรือบริการที่ผู้ผลิตต้องการขายและมีพร้อมที่จะขาย ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการชนิดนั้น กล่าวคือ ปริมาณขายของสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งจะแปรผันโดยตรงกับระดับราคาของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น โดยให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ดังนั้น

- เมื่อราคาสินค้าสูงขึ้น ปริมาณสินค้าที่เสนอขายจะมากขึ้น
- ถ้าราคาสินค้าลดลง ปริมาณสินค้าที่เสนอขายจะน้อยลง

เส้นแสดงอุปทานที่มีต่อสินค้า

กฎของอุปทานแสดงให้เห็นว่า ปริมาณขายของสินค้าจะแปรผันโดยตรงกับระดับราคาของสินค้า โดยให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทาน มีดังนี้

1. ราคาสินค้าและบริการ ราคาคือปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดปริมาณอุปทาน เมื่อราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ปริมาณการเสนอขายจะมากขึ้น แต่ถ้าราคาสินค้าและบริการลดลง ปริมาณการเสนอขายจะน้อยลง

2. เทคโนโลยีหรือกรรมวิธีในการผลิต ผู้ผลิตที่ใช้กรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยในกระบวนการผลิตจะสามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณมากขึ้น สินค้ามีมาตรฐานเดียวกัน และมีต้นทุนการผลิตต่ำลง เนื่องจากสามารถผลิตได้ครั้งละมาก ๆ จึงทำให้ปริมาณสินค้าที่นำออกขายมีมากขึ้น ในทางกลับกัน ถ้าต้นทุนการผลิตสูงขึ้นจะทำให้ปริมาณสินค้าที่นำออกขายมีน้อยลง

เทคโนโลยีหรือกรรมวิธีในการผลิตมีผลต่อปริมาณการเสนอขายสินค้า

3. ราคาของปัจจัยการผลิต ถ้าราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตย่อมมากขึ้น ทำให้ปริมาณสินค้าที่เสนอขายลดลงในระดับราคาเดิม ในทางกลับกัน ถ้าราคาปัจจัยการผลิตลดลง ต้นทุนการผลิตก็ย่อมน้อยลง ปริมาณสินค้าที่เสนอขายจะมีมากขึ้นในระดับราคาเดิม

4. การคาดคะเนราคาสินค้า การคาดคะเนราคาสินค้าในอนาคตอาจมีผลต่ออุปทาน เช่น ถ้าผู้ผลิตคาดว่าราคาสินค้าที่ตนผลิตจะสูงขึ้นในอนาคต ก็อาจลดปริมาณการผลิตในปัจจุบันเพื่อให้มีวัตถุดิบเพียงพอสำหรับเพิ่มปริมาณการผลิตในอนาคต ผลก็คือ ทำให้อุปทานของสินค้าลดลงในทางกลับกัน ถ้าคาดว่าราคาสินค้าที่ตนผลิตจะลดลงในอนาคต ก็อาจเพิ่มปริมาณการผลิตในปัจจุบันให้มากขึ้นและรับขายสินค้า ผลก็คือ ทำให้อุปทานของสินค้าเพิ่มขึ้น

5. ภาษีหรือเงินช่วยเหลือ ในการดำเนินธุรกิจถือว่าภาษีเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต หากรัฐบาลมีการปรับภาษีเมื่อใด ระดับการผลิตก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ถ้ารัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้น ต้นทุนการผลิตจะเพิ่มขึ้น อาจทำให้ผู้ผลิตลดการผลิตลง ปริมาณเสนอขายก็จะน้อยลง ส่วนเงินช่วยเหลือเป็นเงินที่รัฐบาลให้กับผู้ผลิตหรือผู้ขายเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ซึ่งอาจทำให้ผู้ผลิตขยายการผลิต ปริมาณเสนอขายก็จะเพิ่มขึ้น

6. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาของสินค้าอื่นที่ใช้ปัจจัยการผลิตเดียวกัน กำไรหรือผลตอบแทนที่จะได้รับ นโยบายของรัฐบาล สภาพดินฟ้าอากาศ จำนวนคู่แข่ง สถานะเศรษฐกิจ มีผลต่อปริมาณการเสนอขายสินค้าและบริการ

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

สำรวจพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าและบริการของตนเองว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง บันทึกผลลงในสมุด แล้วนำผลการสำรวจมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

2.3 การกำหนดราคาตามอุปสงค์และอุปทาน

การซื้อขายสินค้าและบริการจำเป็นต้องอาศัยตลาดเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยน การซื้อขายจะเกิดขึ้นได้นั้น ราคาสินค้าและบริการต้องเป็นที่ยอมรับของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ราคาจึงมีบทบาทต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มีบทบาทต่อกลยุทธิ์การตลาดเพื่อการแข่งขันและผลกำไรของธุรกิจ และมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม

ราคา

ราคา หมายถึง มูลค่าของทรัพย์สิน สิ่งของ หรือบริการที่คิดเป็นเงิน ราคาจะขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทาน โดยอุปสงค์มาจากความพอใจหรืออรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากสินค้าและบริการ ส่วนอุปทานมาจากความขาดแคลนของสินค้าหรือทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการ หรืออิทธิพลของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าและบริการในตลาด

ราคาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนด
อุปสงค์และอุปทานของสินค้า

กลไกราคาและการแข่งขัน

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เอกชนมีเสรีภาพในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งด้านการผลิต การซื้อขายแลกเปลี่ยน และการแข่งขัน ส่วนผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าและบริการตามความพอใจภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ ทั้งนี้ ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายจะไม่มีอิทธิพลเหนือราคาดสินค้าและบริการ แต่ต้องยอมรับราคาที่กำหนดขึ้นโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ

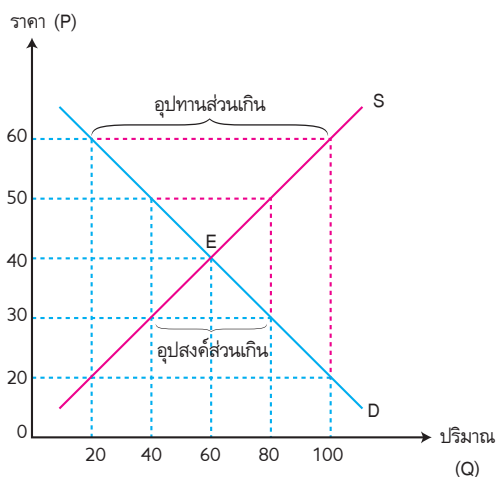
ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมใช้กลไกราคาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับการทำงานของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้เข้าสู่จุดสมดุลของตลาด ในกรณีที่อุปสงค์มากกว่าอุปทาน ราคาสินค้าจะสูงขึ้น นำไปสู่การผลิตสินค้านั้นเพิ่มขึ้นหรือมีผู้ขายรายใหม่เข้าสู่ตลาด ทำให้ราคาสินค้านั้นลดลงจนเข้าสู่จุดสมดุลในที่สุด ส่วนในกรณีที่อุปทานมากกว่าอุปสงค์ ราคาสินค้าจะลดลง นำไปสู่การผลิตสินค้านั้นน้อยลง ทำให้ราคาสินค้านั้นเพิ่มขึ้นจนเข้าสู่จุดสมดุลในที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่าในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การทำงานของกลไกราคาจะทำให้เกิดความสมดุลขึ้นในตลาดได้ โดยรัฐไม่จำเป็นต้องเข้าแทรกแซง

ราคาและปริมาณดุลยภาพ

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กลไกราคามีความสำคัญต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทานให้สมดุล ถ้าอุปสงค์และอุปทานไม่สมดุลกันจะมีการเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณของสินค้าและบริการเพื่อปรับอุปสงค์และอุปทานให้สมดุลกัน เมื่ออุปสงค์และอุปทานสมดุลกันแล้ว ราคาและปริมาณของสินค้าและบริการจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงอีกต่อไป สำหรับราคาของสินค้าและบริการที่สมดุลนี้เรียกว่า *ราคาดุลยภาพ* ส่วนปริมาณของสินค้าและบริการที่ระดับราคาดุลยภาพเรียกว่า *ปริมาณดุลยภาพ*

อุปสงค์และอุปทานของมะม่วง และดุลยภาพของตลาด			
ราคามะม่วง (บาท/กก.)	อุปสงค์ของมะม่วง (กก.)	อุปทานของมะม่วง (กก.)	ดุลยภาพของตลาด
60	20	100	มะม่วงเหลือขาย 80 กก.
50	40	80	มะม่วงเหลือขาย 40 กก.
40	60	60	ขายหมดพอดี
30	80	40	มะม่วงไม่พอขาย 40 กก.
20	100	20	มะม่วงไม่พอขาย 80 กก.

จากตารางจะเห็นว่า เมื่อมะม่วงมีราคา กิโลกรัมละ 60 บาท ปริมาณเสนอขายจะเท่ากับ 100 กิโลกรัม แต่ความต้องการซื้อ มีเพียง 20 กิโลกรัม ทำให้มะม่วงเหลือขายหรือเกิดอุปทานส่วนเกิน 80 กิโลกรัม ผู้ขายจึงต้องลดราคาลง เมื่อมะม่วงมีราคา กิโลกรัมละ 20 บาท ปริมาณเสนอขายจะเท่ากับ 20 กิโลกรัม แต่ความต้องการซื้อ มีมากถึง 100 กิโลกรัม ทำให้มะม่วงไม่พอขายหรือเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน 80 กิโลกรัม ผู้ขายจึงต้องกำหนดราคาและปริมาณขายให้พอดีกับความต้องการซื้อ และเมื่อมะม่วงมีราคา กิโลกรัมละ 40 บาท ปริมาณเสนอขายจะเท่ากับความต้องการซื้อพอดี ที่ 60 กิโลกรัม ดังนั้น ราคา กิโลกรัมละ 40 บาท จึงเป็นราคาดุลยภาพ และปริมาณ 60 กิโลกรัม จึงเป็นปริมาณดุลยภาพ

อุปสงค์ อุปทาน และดุลยภาพของตลาด

จุดดุลยภาพ คือ สภาวะที่อุปสงค์เท่ากับอุปทาน ซึ่งจะทำให้เกิดราคาดุลยภาพและปริมาณดุลยภาพ หากราคาของสินค้านั้นไม่เปลี่ยนแปลงหรือปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีผลกระทบต่อจุดดุลยภาพนั้นก็จะยังคงเดิม

2.4 การกำหนดราคาเชิงกลยุทธ์ในสังคมไทย

การกำหนดราคาเชิงกลยุทธ์ในสังคมไทย ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะเป็นผู้ตัดสินใจว่า การกำหนดราคาของตนจะใช้วิธีใดระหว่างการกำหนดราคาด้วยวิธีบวกจากต้นทุนหรือวิธีคิดจากราคาขาย

วิธีบวกจากต้นทุน คือ ราคาขายสินค้า = ต้นทุนสินค้า + ส่วนบวกเพิ่มที่ต้องการ

เช่น ราคาต้นทุน 100 บาท ต้องการกำไร 20%

$$\text{ราคาขาย} = 100 + 20\%$$

$$\text{ราคาขาย} = 100 + 20$$

$$\text{ราคาขาย} = 120 \text{ บาท}$$

วิธีคิดจากราคาขาย คือ ราคาขายสินค้า = ต้นทุนสินค้าที่ขาย + ส่วนบวกเพิ่มที่ต้องการ

เช่น ต้นทุนสินค้าที่ขาย 100 บาท ต้องการกำไร 20% ของราคาขาย

$$\text{สูตร ราคาขาย} = \frac{\text{ต้นทุน}}{1 - \text{ส่วนเพิ่มที่ต้องการ (\% ของราคาขาย)}}$$

$$\text{ราคาขาย} = \frac{100}{1 - (20/100)}$$

$$\text{ราคาขาย} = 100/0.8$$

$$\text{ราคาขาย} = 125 \text{ บาท}$$

ซึ่งทั้ง 2 วิธีนี้อาจทำให้ราคาขายสูงหรือต่ำกว่าคู่แข่งก็ได้ การตั้งราคาสินค้าและบริการมีผลต่อการรับรู้มูลค่าสินค้าและบริการของธุรกิจ ซึ่งถ้าสินค้ามีราคาสูงจะทำให้ผู้ซื้อมองว่าสินค้านั้นมีมูลค่าสูงตามไปด้วย การกำหนดราคาเชิงกลยุทธ์นอกจากต้นทุนของธุรกิจหรือการแข่งขันแล้ว ผู้ซื้อหรือลูกค้ายังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง การกำหนดราคาเชิงกลยุทธ์จึงเป็นการกำหนดราคาเพื่อดึงลูกค้าให้เข้ามาสู่ธุรกิจ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. **นโยบายการกำหนดราคา** คือ ราคาที่ต้องการขายจริงที่ผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินการ แล้วจึงกำหนดราคาเพื่อให้สอดคล้องกัน

2. **การกำหนดราคาสินค้าและบริการบางรายการ** เป็นการกำหนดราคาเพื่อเพิ่มยอดขายสินค้าและบริการ โดยมีวิธีการดังนี้

1) **การกำหนดราคาโดยใช้ส่วนลด** วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการนำสินค้าและบริการที่ล้าสมัยหรือต้องการลดสต็อกของสินค้าออกจำหน่าย การลดราคานี้สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการตลาดในรูปแบบการขายควบ หรือการส่งเสริมการขายในกรณีที่ต้องการขายสินค้าในปริมาณที่มากขึ้น แต่หากลดมากเกินไปหรือลดตลอดเวลา ผู้ซื้อจะเกิดความเคยชินและอาจไม่สนใจซื้อสินค้าในราคาปกติ

การกำหนดราคาโดยใช้ส่วนลดเป็นรูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่ผู้ประกอบการธุรกิจมักนำมาใช้

2) การกำหนดราคาโดยใช้เลขดี การกำหนดราคาเลขดีทำให้ผู้ซื้อรู้สึกว่าสินค้านั้นมีราคาถูกกว่าการใช้เลขคู่ เช่น ร้านค้าตั้งราคาขายเสื้อยืดตัวละ 199 บาท จะทำให้ลูกค้าเกิดการเปรียบเทียบราคาระหว่าง 199 บาท กับ 200 บาท ซึ่งความจริงต่างกันเพียง 1 บาทเท่านั้น แต่ในความรู้สึกของลูกค้าราคา 199 บาท ถูกกว่า และราคา 200 บาท จะแพงกว่า

3) การกำหนดราคาต่ำกว่า กลยุทธ์การตั้งราคาสินค้าและบริการให้ต่ำในบางรายการมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้ลูกค้าเข้าร้านมากขึ้น และอาจซื้อสินค้าที่ไม่ได้ลดราคาเพิ่มด้วย

4) การกำหนดราคาสูงกว่า กลยุทธ์นี้เหมาะสำหรับสินค้าและบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะ แปลก และแตกต่างจากคู่แข่งในตลาด ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถกำหนดราคาให้สูงกว่าคู่แข่งชั้นได้ แต่ต้องมั่นใจว่าเป็นสินค้าและบริการเฉพาะที่คู่แข่งทำไม่ได้ กลยุทธ์นี้จึงจะประสบผลสำเร็จ

5) การกำหนดราคาเพื่อเจาะตลาด กลยุทธ์นี้ส่วนใหญ่ใช้กับสินค้าและบริการที่ตลาดมีขนาดใหญ่ อาจเป็นสินค้าและบริการเก่าหรือใหม่ก็ได้ การกำหนดราคามุ่งเน้นการเข้าสู่ตลาดด้วยราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่งชั้น โดยเฉพาะสินค้าและบริการใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการทดลองใช้ได้ง่ายขึ้น

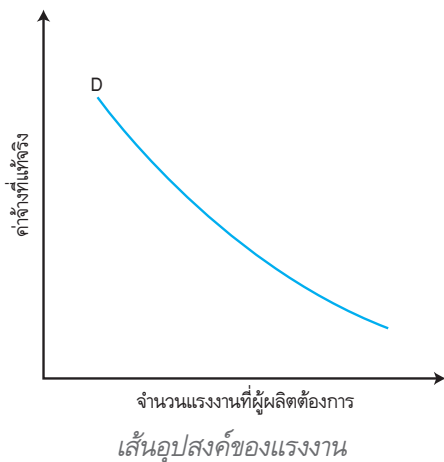
ราคาเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีกำไรสูงหรือต่ำ นอกจากการกำหนดราคาเชิงกลยุทธ์ที่กล่าวมาแล้ว การขึ้นราคาหรือการลดราคาสินค้าและบริการยังส่งผลต่อยอดขายและกำไรของธุรกิจ เพราะหากธุรกิจขึ้นราคาสินค้าและบริการจะทำให้ลูกค้าซื้อสินค้าและบริการน้อยลงตามกฎของอุปสงค์

2.5 การกำหนดค่าจ้าง

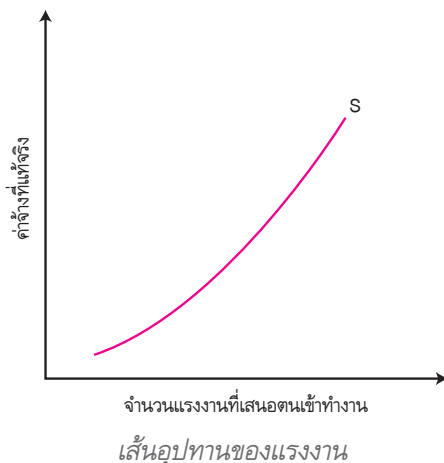
การผลิตสินค้าและบริการจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยการผลิตที่ประกอบด้วยที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ โดยแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่มีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าและบริการ เมื่อมีการผลิตสินค้าและบริการออกมาแล้ว ผู้ผลิตต้องจ่ายค่าตอบแทนให้กับแรงงานที่เรียกว่า **ค่าจ้างหรือเงินเดือน**

การจ้างงานถูกกำหนดขึ้นโดยอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลผลิต กล่าวคือ ถ้าการจ้างงานเพิ่มขึ้น ผลผลิตก็จะสูงขึ้น และถ้าการจ้างงานลดลง ผลผลิตก็จะลดลงด้วย นอกจากนี้ อุปสงค์และอุปทานของแรงงานยังเกี่ยวข้องกับค่าจ้างที่แท้จริง (อำนาจซื้อของค่าจ้างเป็นค่าจ้างแรงงานที่คิดในรูปของสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพของผู้ใช้แรงงาน โดยขจัดอิทธิพลของราคาหรืออัตราเงินเฟ้อออกแล้ว)

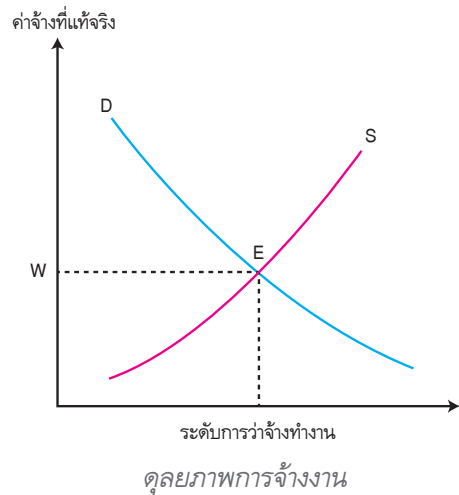
1. อุปสงค์ของแรงงาน (demand for labor) หมายถึง จำนวนแรงงานที่ผู้ผลิตต้องการว่าจ้างทำงาน ณ ค่าจ้างที่แท้จริงระดับต่าง ๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอุปสงค์ของแรงงานขึ้นอยู่กับค่าจ้างที่แท้จริง กล่าวคือ ถ้าค่าจ้างที่แท้จริงสูง ผู้ผลิตจะมีความต้องการแรงงานน้อย แต่ถ้าค่าจ้างที่แท้จริงลดต่ำลง ผู้ผลิตจะมีความต้องการแรงงานมาก เส้นอุปสงค์ของแรงงานเป็นเส้นที่ลาดจากซ้ายลงมาทางขวา เหมือนเส้นอุปสงค์ของสินค้า

2. อุปทานของแรงงาน (supply of labor) หมายถึง จำนวนแรงงานที่เสนอตนเข้าทำงาน ณ ค่าจ้างที่แท้จริงระดับต่าง ๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอุปทานของแรงงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าจ้างที่แท้จริง กล่าวคือ ถ้าค่าจ้างที่แท้จริงสูงขึ้น แรงงานจะเสนอตนเข้าทำงานมาก แต่ถ้าค่าจ้างที่แท้จริงลดต่ำลง แรงงานก็จะเสนอตนเข้าทำงานน้อย เส้นอุปทานของแรงงานเป็นเส้นที่เอียงลาดจากซ้ายขึ้นไปทางขวา เหมือนเส้นอุปทานของสินค้า

3. ดุลยภาพการจ้างงาน (equilibrium employment) หมายถึง จุดที่อุปสงค์ของแรงงาน เท่ากับอุปทานของแรงงาน ดุลยภาพที่ถูกกำหนด โดยอุปสงค์และอุปทานของแรงงานนี้เป็นระดับ การว่าจ้างทำงานเต็มที่ (full employment) จุดที่อุปสงค์ของแรงงานตัดกับอุปทานของ แรงงานก็คือ ดุลยภาพการจ้างงาน (จุด E) อย่างไรก็ตาม จุดดุลยภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าอุปสงค์หรืออุปทานของแรงงานเปลี่ยนแปลง

การกำหนดค่าจ้างมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การกำหนดค่าจ้างในตลาดเสรี มีวิธีการดังนี้

- 1) **การกำหนดค่าจ้างตามอุปสงค์และอุปทาน** เมื่อค่าจ้างสูงจะมีผู้สนใจมาสมัครงานมาก ขณะที่คนว่างงานมาก แต่นายจ้างกลับมีความต้องการแรงงานน้อย เพราะตำแหน่งงานว่างจำกัด ในทางกลับกัน ถ้าค่าจ้างต่ำจะมีผู้สนใจมาสมัครน้อย ทั้งที่มีตำแหน่งงานว่างหลายอัตรา
- 2) **การกำหนดค่าจ้างตามค่าครองชีพ** การกำหนดค่าจ้างลักษณะนี้ถือหลักว่าจ่ายให้ เพียงพอกับการครองชีพเพื่อให้แรงงานมีความตั้งใจในการทำงานให้เกิดผลผลิตสูง กรณีที่ใช้ ค่าครองชีพเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าจ้าง เช่น การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ การปรับเงินเดือน
- 3) **การกำหนดค่าจ้างแตกต่างกัน** การกำหนดค่าจ้างลักษณะนี้อาศัยความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพ และทักษะเป็นฐานในการกำหนดค่าจ้าง เช่น แรงงานฝีมือจะได้รับค่าจ้างสูงกว่า แรงงานเพื่อพัฒนาฝีมือ ผู้ที่มีอายุงานนานจะได้รับค่าจ้างสูงกว่าผู้ที่เข้ามาใหม่

ความรู้ ความสามารถ และประสิทธิภาพทำให้แรงงานแต่ละประเภทได้รับค่าจ้างแตกต่างกัน

2. การกำหนดค่าจ้างโดยการแทรกแซงของรัฐ การที่ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีราคาแตกต่างกันตามกฎของอุปสงค์และอุปทานจึงเกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เนื่องจากนายจ้างมักกำหนดค่าจ้างแรงงานไว้ต่ำเพราะมีอำนาจต่อรองมากกว่า ทำให้มาตรฐานการครองชีพของแรงงานต่ำ รัฐบาลจึงต้องออกกฎหมายกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำไว้ สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าจ้างแรงงานของไทย คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการกำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด สำคัญที่สำคัญเกี่ยวกับการกำหนดค่าจ้าง สรุปได้ดังนี้

1) **การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ** การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการค่าจ้าง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายนายจ้าง ผู้แทนฝ่ายลูกจ้าง และผู้แทนฝ่ายรัฐบาล หลักเกณฑ์ที่นำมาพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ คือ อัตราค่าจ้างที่ลูกจ้างได้รับประกอบด้วย ข้อเท็จจริงอื่นโดยคำนึงถึงดัชนีค่าครองชีพ อัตราเงินเฟ้อ มาตรฐานการครองชีพ ต้นทุนการผลิต ราคาของสินค้าและบริการ ความสามารถของธุรกิจ ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภณณ์มวลรวมในประเทศ และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยได้เทียบเคียงกับสูตรในการคาดประมาณอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส มาเลเซีย บราซิล คอสตาริกา ซึ่งองค์การแรงงานระหว่างประเทศนำมาแสดงเป็นกรณีตัวอย่างของสูตรที่ต่างประเทศยอมรับว่าสามารถดูแลสุขภาพชีวิตของลูกจ้างได้

แหล่งสืบค้นความรู้

- อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ, โดย กระทรวงแรงงาน.
<https://www.mol.go.th>

2) **การกำหนดค่าจ้าง** กฎหมายกำหนดให้นายจ้างต้องกำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

- การจ่ายค่าจ้างปกติให้นายจ้างกำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด และเงินผลประโยชน์อื่นให้แก่ลูกจ้างทั้งชายและหญิงเท่าเทียมกัน กรณีงานที่มีลักษณะและคุณภาพอย่างเดียวกันและมีปริมาณเท่ากัน

- การจ่ายค่าจ้างกรณีต่าง ๆ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างในกรณีต่าง ๆ ดังนี้
 - กรณีวันหยุด ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานสำหรับวันหยุดต่าง ๆ ได้แก่ วันหยุดประจำสัปดาห์ (เว้นแต่ลูกจ้างที่รับค่าจ้างรายวัน รายชั่วโมง หรือตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย) วันหยุดตามประเพณี และวันหยุดพักผ่อนประจำปี

- กรณีลาป่วย ลูกจ้างที่ลาป่วยมีสิทธิได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด

- กรณีลากิจ ลูกจ้างที่ลาเพื่อกิจธุระที่จำเป็นมีสิทธิได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด
- กรณีลารับราชการทหาร ลูกจ้างที่ลาเพื่อรับราชการทหารมีสิทธิได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด
- กรณีลาคลอด ลูกจ้างหญิงที่ลาเพื่อคลอดบุตรมีสิทธิได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด
- กรณีทำงานล่วงเวลา นายจ้างต้องจ่ายค่าล่วงเวลาให้แก่ลูกจ้างในอัตราไม่น้อยกว่า 1.5 เท่าของค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่า 1.5 เท่าของค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามผลงานที่ทำได้ สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย
- กรณีทำงานในวันหยุด นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างให้ลูกจ้างใน 2 กรณี คือ
 - กรณีแรก สำหรับลูกจ้างที่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุด นายจ้างต้องจ่ายเพิ่มขึ้นจากค่าจ้างอีกไม่น้อยกว่า 1 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมง หรือไม่น้อยกว่า 1 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้
 - กรณีที่สอง สำหรับลูกจ้างที่ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุด นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างไม่น้อยกว่า 2 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่า 2 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้
- กรณีทำงานล่วงเวลาในวันหยุด นายจ้างต้องจ่ายค่าล่วงเวลาในวันหยุดแก่ลูกจ้างในอัตราไม่น้อยกว่า 3 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่า 3 เท่าของค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้
- กรณีที่นายจ้างไม่ได้จัดให้ลูกจ้างหยุดงาน หรือให้หยุดงานน้อยกว่าที่กำหนด (ปกติใน 1 ปีจะต้องมีวันหยุดไม่น้อยกว่า 13 วัน) นายจ้างต้องจ่ายค่าทำงานในวันหยุดและค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้ลูกจ้างตามอัตราที่กำหนด เสมือนว่านายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด

หากเป็นการทำงานล่วงเวลาหรือทำงานวันในหยุด
ลูกจ้างจะได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้นตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

เรื่องน่ารู้

อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ หมายถึง อัตราค่าจ้างที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยคณะกรรมการค่าจ้างมีแนวคิดเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำว่า “เป็นอัตราค่าจ้างที่เพียงพอสำหรับแรงงานทั่วไปแรกเข้าทำงาน 1 คน ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามสมควรแก่มาตรฐานการครองชีพ สภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเหมาะสมตามความสามารถของธุรกิจในห้องถื่นนั้น” ซึ่งอัตราค่าจ้างขั้นต่ำนี้มุ่งที่จะคุ้มครองแรงงานทั่วไปแรกเข้าทำงานที่เข้าสู่ตลาดแรงงานใหม่ สำหรับแรงงานที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี จะเป็นแรงงานที่มีทักษะฝีมือมากขึ้น มีผลผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น นายจ้างควรพิจารณาปรับค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างมากกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

หมายเหตุ. จาก ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 12) โดย สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2566. กระทรวงแรงงาน (<https://www.mol.go.th/อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ>).

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอัตราค่าจ้าง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน

2.6 การแทรกแซงราคา

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมักปล่อยให้กลไกราคาทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรและปัจจัยการผลิตได้อย่างอิสระ โดยรัฐบาลไม่เข้าไปแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดราคาสินค้าและบริการ หรือปริมาณการผลิต แต่มีบางสถานการณ์ที่ระบบกลไกราคาไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันที ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ซื้อและผู้ขายได้ เช่น กรณีที่ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณมากกว่าความต้องการในตลาด ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำจนเกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตได้รับความเดือดร้อนเพราะมีรายได้ลดลง เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้รัฐบาลจะเข้าไปช่วยเหลือโดยการแทรกแซงทางด้านราคาเพื่อพยุงราคาผลผลิตให้สูงขึ้นด้วยการประกันราคาขั้นต่ำ หรือขอร้องให้เกษตรกรลดปริมาณการผลิตให้ลดลง หรือจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกร การแทรกแซงของรัฐบาลด้วยวิธีการดังกล่าวทำให้ระบบราคาไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างอิสระ และการแข่งขันอย่างเสรีก็ถูกจำกัดขอบเขตไปด้วย แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลดีในแง่ที่ทำให้มีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในภาวะการณ์เช่นนี้ วิธีการแทรกแซงราคาของรัฐบาลที่นิยมกระทำกันโดยทั่วไปมีดังนี้

1. การกำหนดราคาขั้นต่ำ (price floor) หมายถึง การที่รัฐบาลกำหนดราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเอาไว้ไม่ให้ต่ำเกินไป โดยราคาขั้นต่ำนี้จะตั้งไว้ให้สูงกว่าราคาตลาดหรือราคาดุลยภาพ

การกำหนดราคาขั้นต่ำส่วนใหญ่นำมาใช้กับผลผลิตทางการเกษตรที่มีราคาตกต่ำ กล่าวคือ ปริมาณผลผลิตมีมากกว่าความต้องการของตลาด เนื่องจากสินค้าที่ผลิตได้มีจำนวนมากจนก่อให้เกิดปัญหาด้านราคา คือ ราคาตกต่ำจนรายได้ไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลงจนเป็นที่เดือดร้อน รัฐบาลจึงเข้าไปช่วยพยุงราคาสินค้า เช่น การกำหนดราคาขั้นต่ำของข้าวเปลือกเพื่อช่วยเหลือชาวนาให้ขายได้ราคา

ที่เป็นธรรม ซึ่งราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนดขึ้นนี้ต้องประกาศให้เกษตรกรทราบล่วงหน้า ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ต้องเตรียมงบประมาณไว้สำหรับรับซื้อผลผลิตส่วนเกินทั้งหมดในราคาประกันโดยเก็บไว้ในสต็อก และเมื่อใดที่มีปัญหาเรื่องผลผลิตมีจำนวนมากไม่เพียงพอับความต้องการในตลาดก็จะนำผลผลิตในสต็อกออกมาจำหน่ายหรืออาจส่งขายในตลาดต่างประเทศ

ผลผลิตทางการเกษตรมักได้รับการช่วยเหลือ
ด้วยวิธีการกำหนดราคาขั้นต่ำ

ในการประกันราคาขั้นต่ำรัฐบาลต้องรับซื้อผลผลิตส่วนเกินทั้งหมดไว้ในราคาประกันทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณมาก รัฐบาลจึงมักใช้วิธีอื่นแทนการกำหนดราคาขั้นต่ำ วิธีดังกล่าว ได้แก่

1) การลดปริมาณการผลิต เป็นการขอร้องให้เกษตรกรลดปริมาณการผลิตให้น้อยลง การลดปริมาณการผลิตเป็นวิธีหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหนี้สินและความยากจนของเกษตรกรเนื่องจากราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเกิดจากปริมาณผลผลิตมีมากเกินไปกว่าความต้องการของตลาด การลดปริมาณการผลิตให้น้อยลงเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ตรงจุดวิธีหนึ่งเพราะเมื่อปริมาณการผลิตมีน้อยลง ราคาของผลผลิตก็จะสูงขึ้นอย่างแน่นอน แต่ทั้งนี้ต้องหมายความว่า ปริมาณการผลิตที่ลดลงนั้นต้องลดลงจนไม่มีผลผลิตส่วนเกินเหลืออยู่ คือ ปริมาณผลผลิตที่เหลือจะต้องเท่ากับจำนวนที่ผู้ซื้อต้องการซื้อ ณ ราคาประกันพอดี อย่างไรก็ตาม การที่จะกำหนดให้แน่นอนลงไปว่า จะต้องลดปริมาณการผลิตมากน้อยแค่ไหนจึงสามารถยกระดับราคาให้สูงขึ้นตามที่ต้องการได้อาจเป็นปัญหามากในทางปฏิบัติ

2) การให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกร การที่ผลผลิตทางการเกษตรบางชนิด โดยเฉพาะผลผลิตที่ใช้เป็นอาหารมีปริมาณมากจนเป็นเหตุให้ราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลงกรณีนี้รัฐบาลจะช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้สูงขึ้นด้วยการให้เงินอุดหนุนเพื่อชดเชยราคาส่วนที่ลดลง ขั้นแรกรัฐบาลจะกำหนดราคาประกันขั้นต่ำขึ้นมาก่อนโดยให้ราคาประกันอยู่ในระดับที่สูงกว่าราคาตลาดหรือราคาตลาด แล้วหาผลต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาด เพื่อ

นำมากำหนดเป็นเงินอุดหนุนต่อหน่วยสำหรับจ่ายให้แก่เกษตรกร ส่วนผลผลิตของเกษตรกรนั้น รัฐบาลจะไม่เข้าไปแทรกแซงด้านราคาและปริมาณผลผลิตแต่อย่างใด คือ ปล่อยให้สินค้าที่ผลิตได้ทั้งหมดออกสู่ตลาด และขายสินค้านั้นไปตามราคาที่ถูกกำหนดขึ้นโดยอุปสงค์และอุปทาน แล้วรัฐบาลก็จะจ่ายเงินอุดหนุนชดเชยให้แก่เกษตรกรอีกส่วนหนึ่ง โดยจ่ายให้ตามหน่วยของสินค้าในอัตราที่คำนวณได้

2. การกำหนดราคาขั้นสูง (price ceiling) หมายถึง การที่รัฐบาลกำหนดราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเอาไว้ ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดหรือราคาดุลยภาพ การกำหนดราคาขั้นสูงนี้นำมาใช้เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง ถ้ารัฐบาลไม่เข้ามาแทรกแซงและปล่อยให้ราคาสินค้าสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ อาจนำไปสู่ภาวะเงินเฟ้อรุนแรงได้ เมื่อรัฐบาลกำหนดราคาขั้นสูงไว้ต่ำกว่าราคาดุลยภาพจะทำให้จำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อ มีมากกว่าจำนวนสินค้าที่ผู้ขายต้องการขาย คือ มีอุปสงค์ส่วนเกินเกิดขึ้น ทำให้ปริมาณสินค้าที่ผู้ขายนำออกขายมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการ รัฐบาลจึงต้องใช้มาตรการเสริมด้วยวิธีการปันส่วนเพื่อแบ่งสินค้าที่มีจำกัดให้แก่ประชาชนที่ต้องการสินค้านั้นอย่างทั่วถึง

วิธีการปันส่วนนี้มักนำมาใช้ในภาวะสงครามหรือในระยะเวลาที่มีวิกฤตการณ์ทางการเมืองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากรัฐบาลนำเอาวิธีการปันส่วนมาใช้แล้ว แต่ไม่สามารถควบคุมให้การปันส่วนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ปัญหาที่จะเกิดตามมาก็คือ **ตลาดมืด** เนื่องจากวิธีการปันส่วนผู้ซื้อต้องเข้าคิวซื้อสินค้า ผู้ซื้อบางคนที่ไม่อยากเข้าคิวซื้อ ก็จะแอบไปหลังร้านเพื่อขอซื้อสินค้าโดยเสนอราคาให้สูงกว่าราคาขั้นสูงที่รัฐบาลกำหนด

หากรัฐบาลต้องการตรึงราคาขั้นสูงที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การซื้อขายกระทำการ ณ ระดับราคาน้อย่างจริงจัง รัฐบาลต้องมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งควบคู่ไปกับการกำหนดราคาขั้นสูง และการปันส่วนด้วย เช่น กำหนดบทลงโทษผู้ที่ทำการซื้อขายในราคาสูงกว่าที่กำหนด เพิ่มปริมาณสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการ เมื่อสินค้ามีปริมาณเพียงพอกับความต้องการในตลาดแล้ว ปัญหาเรื่องตลาดมืดก็จะหมดไป

การควบคุมราคาของรัฐบาลมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชน 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้บริโภค เมื่อรัฐบาลเห็นว่าผู้บริโภคอาจได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคสินค้า และสินค้ามีราคาแพงเกินไปถ้าปล่อยให้ราคาเป็นไปตามแรงกดดันของตลาด รัฐบาลจึงเข้ามาควบคุมให้ราคาสินค้าและบริการที่รัฐบาลพิจารณาเห็นว่าจำเป็นต่อการครองชีพของผู้บริโภคให้ต่ำกว่าราคาดุลยภาพตามที่ควรจะเป็น เราเรียกการควบคุมราคาที่ต่ำกว่าราคาดุลยภาพว่า **ราคาขั้นสูง** เช่น การประกาศควบคุมราคาน้ำตาลทราย ราคาเนื้อวัว ราคาเนื้อไก่

2. ผู้ผลิต เมื่อรัฐบาลเห็นว่าผู้ผลิตอาจได้รับความเดือดร้อนจากราคาของสินค้าที่ผลิตออกมาขายได้ราคาต่ำมากเกินไปถ้าปล่อยให้ราคาเป็นไปตามแรงกดดันของตลาด รัฐบาลจึงเข้ามาควบคุมให้ราคาสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตขายนั้นผลิตอยู่ให้สูงกว่าราคาดุลยภาพตามที่

ควรจะเป็น เราเรียกการควบคุมราคาที่สูงกว่าราคาดุลยภาพนี้ว่า **ราคาขั้นต่ำ** เช่น การกำหนดค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ราคาข้าวสาร ราคาอ้อย ราคามันสำปะหลัง

อ้อยและน้ำตาลทรายเป็นสินค้าที่มีการควบคุมราคาจากรัฐบาล

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

สืบค้นข่าวเกี่ยวกับการแทรกแซงราคา จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วนำมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

บทสรุป

ระบบเศรษฐกิจ

1

ระบบเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน

ระบบเศรษฐกิจเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่เป็นกลไกการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ ปัญหาความขาดแคลนและปัญหาการเลือกหรือผู้ที่จะมีบทบาทการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบผสม

2

การกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจแต่ละระบบมีวิธีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแตกต่างกันไปตามแนวคิดและหลักการของระบบเศรษฐกิจนั้น ๆ ซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่เป็นการผสมผสานระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีการนำมาใช้ในหลาย ๆ ประเทศ มีวิธีการกำหนดราคาและค่าจ้างโดยอาศัยกลไกราคาควบคุมไปกับการขึ้นของภาครัฐ

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

1. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ แล้ววิเคราะห์ว่าระบบเศรษฐกิจแบบผสมเหมาะสมกับประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร บันทึกผลลงในสมุด แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน นักเรียนในห้องร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ และสรุปผลร่วมกัน
2. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มอภิปรายถึงรูปแบบการเข้ามาดำเนินการของรัฐในกิจกรรมที่เรียกว่า รัฐวิสาหกิจ เช่น ไฟฟ้า ประปา รถไฟ การคมนาคมขนส่ง แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน นักเรียนในห้องวิเคราะห์อภิปรายร่วมกัน และร่วมกันสรุปความรู้
3. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดค่าจ้าง โดยเนื้อหาประกอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าจ้างและอัตราค่าจ้างแรงงานในสังคมไทย แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน นักเรียนในห้องร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปความรู้ร่วมกัน และจัดทำเป็นแผนพับเพื่อเผยแพร่ความรู้
4. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการแทรกแซงราคาของรัฐบาล เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภค บันทึกผลในรูปแบบใบความรู้ แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน นักเรียนในห้องร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปความรู้ร่วมกัน

โครงงาน

- ทำโครงงานเกี่ยวกับการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ หรืออาจเลือกทำโครงงานอื่นตามความสนใจ โดยให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียน และเสนอชื่อโครงงานให้ครูพิจารณา ก่อน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- เมื่อนักเรียนและครอบครัวต้องไปซื้อสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน ปัจจัยที่กำหนดความต้องการซื้อคืออะไรบ้าง

คำถามทบทวน

1. กรณีคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเท่านั้นที่จะทำให้ประชากรโลกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น” เห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. เพราะเหตุใดในระบบเศรษฐกิจแบบผสม เอกชนจึงไม่นิยมลงทุนด้านสาธารณูปโภค
3. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะสำคัญอย่างไร
4. เพราะเหตุใดจึงต้องมีการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
5. การแทรกแซงราคาของรัฐบาลโดยการกำหนดราคาขั้นสูงมีวิธีการอย่างไร